

Activiteitenplan 2025-2028

Stichting de Wintertuin

**WINTER
TUIN**

Inhoud

Vooraf	3
A. MISSIE, PROFIEL, VISIE	3
Inleiding	3
Missie	4
Profiel	4
Visie	6
B. ACTIVITEITEN: AANTAL EN ARTISTIEKE KWALITEIT	9
1. Manifestaties: literatuurfestivals en literaire evenementen	9
2. Participatie	11
3. Internationalisering	12
4. Innovatie: artistiek experiment en onderzoek naar publicatievormen	14
5. Educatie: workshops op scholen, masterclasses voor volwassenen, door schrijvers	15
6. Ontwikkeling van de discipline, van mid-careers, van curatoren, van producties	15
7. Publiceren	16
C. PUBLIEKSBEREIK EN INBEDDING	17
Toegankelijkheid en maatschappelijke betekenis	17
Van impact naar werkwijze	17
Gelijkwaardige samenwerking	17
Publieksontwikkeling	17
Marketingdoelstellingen 2025-2028	18
D. KWALITEIT ORGANISATIE EN PROFESSIONALITEIT BEDRIJFSVOERING	19
Financiële positie	19
Eerlijke betaling en contracten	19
Personeelsbeleid en goed werkgeverschap	19
Veiligheid en vertrouwen	20
Diversiteit	20
Governance	

Vooraf

Dit beleidsplan 2025-2028 bouwt voort op en gaat in gesprek met het huidige beleidsplan, dat we indienden juist voor de pandemie uitbrak. Noodgedwongen konden we niet alles uitvoeren zoals voorzien, waardoor het evalueren en terugkijken een ander karakter heeft dan gebruikelijk na een vierjarige periode.

Zoals in dit plan te lezen is, steunen onze missie en visie dan ook op het fundament dat in het huidige plan werd gelegd; de ontwikkelingen binnen de literaire cultuur die we signaleerden zijn onveranderd van grote invloed op onze sector. Daarnaast heeft het improviseren gedurende de pandemie ervoor gezorgd dat we onze activiteiten op andere manieren moesten uitvoeren. Dit heeft geleid tot nieuwe inzichten, met name op het vlak van digitale mogelijkheden.

A. MISSIE, PROFIEL, VISIE

Inleiding

Schrijver Ali Smith werd tijdens een openbaar gesprek over de afnemende samenhang in de samenleving en de toenemende polarisatie in het publieke debat, de volgende vraag gesteld:

Can we talk to each other?

Ali Smith antwoordde¹:

Of course, we can. A few years ago, I heard John Berger speak. Someone said to him: 'John Berger, you wrote *A Seventh Man*, one of the most important books of this decade about the movements of people across the world for economic migrancy. What can you tell us right now about what's happening now in the world and with these people decades later?' John Berger, a great, great thinker, didn't speak for a minute and a half and just sat on the stage, and then he said:

I have been thinking about the storyteller's responsibility to hospitality.

And that's all he said. Then you think okay so what does that mean? It means that in the very act of the telling of anything, and the listening to anything, from anyone else, there is a question of welcome. [...] That's what language is, it makes connection.

Wintertuin sluit zich van harte aan bij wat Ali Smith hier, via John Berger, naar voren brengt. We leven in een tijd die gekenmerkt wordt door ogenschijnlijk onoverbrugbare tegenstellingen. Dit beleidsplan schrijven wij vanuit de overtuiging dat bijdragen aan een sterke literaire cultuur een bijdrage is aan een meer gastvrije, meer inclusieve samenleving.

1 Natuurlijk kunnen we dat. Een paar jaar geleden hoorde ik John Berger spreken. Iemand zei tegen hem: "John Berger, jij schreef *A Seventh Man*, een van de belangrijkste boeken van dit decennium over de bewegingen van mensen over de hele wereld voor economische migratie. Wat kunt u ons nu vertellen over wat er tientallen jaren later in de wereld en met deze mensen gebeurt?" John Berger, een groot, groot denker, sprak anderhalve minuut niet, hij zat gewoon op het podium, en toen zei hij:

Ik heb nagedacht over de verantwoordelijkheid van de verhalenverteller voor gastvrijheid.

En dat was alles wat hij zei. Dan denk je: "Oké, wat betekent dat dan? Het betekent dat in de handeling zelf van het vertellen van wat dan ook, en het luisteren naar wat dan ook, van wie dan ook, er een kwestie van welkom is. [...] Dat is wat taal is, het maakt verbinding.

Missie

Wintertuin ziet de literaire cultuur als een middel om nieuwe vormen van solidariteit tot stand te brengen: tussen verschillende groepen mensen; tussen lezers en schrijvers; tussen literatuur en andere kunstdisciplines; tussen generaties, tussen Nederlanders en mensen met een vluchtverleden en/of migratieachtergrond, tussen mens en omgeving, tussen innovatie en mainstream, en tussen artistieke en maatschappelijke thema's.

Wintertuin streeft naar:

een vitale en toegankelijke literaire cultuur

met aandacht voor diversiteit van makers en publiek, ruimte voor meertaligheid en toegang tot de literaire cultuur voor mensen met een vluchtverleden en/of migratieachtergrond;

innovatie van de sector

door middel van onderzoek naar nieuwe (digitale) publicatievormen en onderzoek naar de rol van schrijvers binnen interdisciplinaire projecten in de zorg en het onderwijs;

een sterkere literaire infrastructuur in het Caribisch gebied

(met name op Curaçao en in Suriname) door middel van publicaties, cursussen en projecten;

ruimte voor ontwikkeling

van een pluriforme groep literaire makers en hun publiek;

Europese uitwisseling

en een internationale context voor jonge schrijvers en vertalers.

Wintertuin stelt zich voor de periode 2025 - 2028 ten doel:

- literaire manifestaties, projecten en producties tot stand te brengen die artistiek van hoog niveau zijn en een groot, divers publiek bereiken;
- bij te dragen aan diversiteit en inclusie binnen het literaire veld, als integraal onderdeel van ons beleid;
- mensen met afstand tot de culturele podia, zoals oudere mensen en mensen die naar Nederland zijn gevluht, te bereiken en te betrekken;
- uitwisseling en ontwikkeling van literaire vaardigheden, kennis, inzichten en methodes te organiseren en te stimuleren;
- activiteiten te initiëren die gericht zijn op innovatie en experiment, op de ondersteuning van literaire makers, en op versterking van de pluriformiteit van de literaire cultuur;
- vanuit de stedelijke inbedding in Nijmegen en Arnhem, aangehaakt op een sterk nationaal netwerk, nadrukkelijk binnen een internationaal netwerk te opereren.

Profiel

Stichting de Wintertuin is een in Nijmegen gevestigde literatuurorganisatie. In de statuten van de stichting wordt de algemene doelstelling als volgt geformuleerd: *De activiteiten van Wintertuin hebben tot doel de huidige literaire cultuur een vitaal en relevant onderdeel te laten zijn van de hedendaagse cultuurbeleving.* Dit begrip, hedendaagse cultuurbeleving, zien we als een aanmoediging om een divers en nieuw publiek te bereiken. Het beleid van Wintertuin sluit aan bij de dringende oproep van de Raad voor Cultuur om lezers met uiteenlopende culturele achtergronden aan te spreken: 'Het is onaanvaardbaar dat een steeds groter deel van de Nederlandse bevolking zich niet kan herkennen in de literaire producten die er in het eigen taalgebied worden gemaakt.'²

activiteiten

Om dit doel te verwezenlijken, ontplooit Wintertuin activiteiten in de volgende domeinen:

1. Manifestaties: literaire evenementen en programma's;
2. Participatie: beeldbepalende, innovatieve literaire inclusieprojecten;
3. Internationalisering: coördinator EU-project CELA; aanjager literaire uitwisseling Caribisch gebied;
4. Innovatie: inbedding van schrijvers in hybride literaire werkpraktijken;
5. Educatie: workshops, masterclasses en verdiepende programma's;
6. Ontwikkeling: producent van genre-vermengende producties, ontwikkeling curatoren en midcareers;
7. Publiceren: kleine uitgever van chapbooks en projectgerelateerde publicaties.

inclusie en diversiteit

Wintertuin stelt zich ten doel het publiek een aanbod te tonen waarin een diversiteit aan disciplines, (gender)identiteiten, culturele achtergronden en capaciteiten een caleidoscopisch geheel aan perspectieven vormen. Dit vergt continu en kritisch (zelf)onderzoek, en actie.

We signaleren dat de bewustwording en extra aandacht voor diversiteit en inclusie in de huidige beleidsperiode tot zichtbare veranderingen geleid heeft op ons podium, in ons publiek en onder partners. We intensiveren dit beleid de komende periode, door structureel overleg te voeren om bewustzijn en draagvlak voor verandering binnen onze organisatie, bij de schrijvers, partners en het publiek te vergroten.

samenwerking binnen het literaire veld

Wintertuin is initiatiefnemer van VLAM21 en lid van de kerngroep. Daarnaast werken we nauw samen met diverse literaire organisaties, waaronder de belangrijkste: stichting Nowhere, Explore the North, DeBuren, Frontaal, *Op Ruwe Planken* en diverse bibliotheken, waaronder Gelderland Zuid (Nijmegen), Maastricht, Bibliorura (Roermond), Venlo, Deventer, Utrecht, Rotterdam, Permeke (Antwerpen), Rozet (Arnhem).

samenwerking met het maatschappelijk veld

Wintertuin heeft nauwe samenwerking met de volgende maatschappelijke partners: Stichting de Vrolijkheid, UAF, Open Embassy, Vluchtelingenwerk, RFG Magazine, NTR Net in Nederland, Yalla Foundation, Taal Doet Meer, NL Educatie, Radboud in'to Languages, Bureau Wijland, ROC Nijmegen en ROC Rijn IJssel, AxionContinu, BNVKI, HKU performing practices, Network Institute, Vitalis WoonZorg Groep, Artificial Intelligence programma van de VU A'dam, ArtEZ Creative Writing en de azc's Grave, Nijmegen, Arnhem.

lokaal

Onze manifestaties zijn sterk geworteld in de stedelijke regio 025 (Nijmegen en Arnhem) en worden samengesteld in nauw overleg met lokale podia en initiatieven. Wintertuin houdt kantoor in het Festivalhuis Nijmegen – samen met de festivals Go Short, InScience en Music Meeting – is actief binnen het stedelijke regio-overleg 025 en werkt samen met LUX, ACN, Doornroosje en het Besiendershuis.

regionaal

Wintertuin is aangesloten bij netwerkorganisatie De Nieuwe Oost. Deze Oost-Nederlandse samenwerking is gericht op de ontwikkeling van toptalent uit verschillende disciplines. Naast Wintertuin nemen productiehuis Theater a/d Rijn (Theater & Dans, Arnhem), BRUT (Pop, Deventer) Productiehuis Hedon (Urban, Zwolle), Boosterfestival (Pop, Enschede), Popplek De Basis (Pop, Nijmegen) deel aan dit netwerk.

Stichting de Wintertuin vraagt niet bij de BIS aan. Coproductie op gebied van interdisciplinaire talentontwikkeltrajecten binnen het netwerk van De Nieuwe Oost vallen buiten de activiteiten in deze aanvraag.

internationaal

Wintertuin hecht veel waarde aan het opereren in internationaal verband. Enerzijds om een Europese context te scheppen voor jonge makers; anderzijds om toegang tot de literaire infrastructuur te vergroten op plekken waar Wintertuin bij kan dragen, zoals op Curaçao en in Suriname.

bereik en monitoring

Onze manifestaties hebben een goede binding met het publiek. Naast het Wintertuinfestival organiseert Wintertuin door het jaar heen literaire programma's, eendaagse evenementen, producties en uitvoeringen in binnen- en buitenland (zie: B). Gemiddeld trekken de activiteiten van Wintertuin jaarlijks 19.000 bezoekers.

Onze activiteiten worden zowel intern als met de belangrijkste samenwerkingspartners na afloop geëvalueerd. Op onze manifestaties verrichten we om het jaar een publieksmonitoring en een beleidsonderzoek in het kader van een masterstage door studenten van de Master Literair Bedrijf aan de Radboud Universiteit, de Literature in Society Denktank van de RU of Literature Today aan de Universiteit Utrecht. Van onze inclusie- en educatieprojecten halen we via speciaal hiervoor ontwikkelde enquêtes, op locatie en in gesprekken met deelnemers ervaringen en verhalen op.

reflectie op de huidige periode

De pandemie heeft een groot deel van de voorbije periode gekleurd. Ons beleid gericht op het verstevigen van de maatschappelijke inbedding van onze activiteiten, en op het onderzoek naar transmediale vertelvormen wierp onverwachte vruchten af. Wintertuin wist hierdoor tot nieuwe vormen te komen om publiek te bereiken en makers een platform te bieden, zoals *spatial publishing*, *Notulen van het Onzichtbare* en *flipping the festival*. We produceerden veel podcasts, organiseerden online leesclubs en fysieke makers-wandelingen, en we streamden programma's. Desondanks was het een tijd waarin veel schrijvers zich eenzaam voelden en ongezien; publiek was abstract en digitaal, samenwerking en samenkomst bleek onmogelijk.

Wintertuin heeft zich ingespannen om schrijvers en freelancers in de sector te ondersteunen door middel van coproducties en opdrachten. Zo produceerden we na de pandemie de rondreizende voorstelling De Twintigers, waarin twaalf jonge schrijvers, onder wie Joost Oomen, Simone Atangana Bekono en Marjolein Visser, die allen in de aandachtsluwe periode tijdens de coronapandemie debuteerden, op het podium stonden.

Visie

inleiding

Onze visie op de literaire cultuur wordt gevoed door onze samenwerkingen, de ervaringen vanuit onze activiteiten en door de dialoog met partners uit de culturele wereld, met maatschappelijke partners en door ontwikkelingen in de samenleving. Als gezegd is onze visie gestoeld op de kijk op het literaire veld zoals we die ook weergaven in het beleid voor de huidige periode.

Literaire fictie en verbeelding beschouwen we niet als het tegenovergestelde van *waarheid*. Dit is duidelijk voor iedereen die ooit geraakt is door een literair werk: wanneer we emotioneel geraakt worden door literatuur, ook al weten we dat wat we lezen fictie is, voelen we toch dat het verhaal raakt aan iets essentieels: een diepe, allegorische waarheid. *In de literatuur gaat het er juist om om de gehele ervaring over te dragen en niet alleen de feiten*, schrijft Olga Tukarczuk.³ We kunnen zeggen dat deze literaire aanspraak op waarheid een tegengif is voor de gevolgen van post-truth, en dat juist fictie verbindend kan werken in deze gepolariseerde tijd.

In een gepolariseerde samenleving die bovendien sterk gericht is op economische vooruitgang, stelt fictie ons in staat om alternatieve modellen voor te stellen die menselijker, duurzamer en rechtvaardiger zijn. Verbeelding speelt een cruciale rol bij het in kaart brengen van diepere, complexe verbanden: tussen mensen, tussen mens en omgeving, tussen mens en natuur, tussen heden en verleden, tussen onze innerlijke wereld en de processen in de samenleving waar we deel van zijn.

Wintertuin is van mening dat literatuur in staat is een vernieuwende, veranderende kracht te zijn in onze cultuur, en ziet voor de organisatie een infrastructurele rol die gericht is op versterking van de keten in ons vakgebied. Voorbeelden van projecten waarmee we deze infrastructurele rol gestalte geven zijn de chapbooks die Wintertuin uitgeverij publiceert, ons Europese project CELA, de oprichting van de opleiding Creative Writing aan ArtEZ vanuit Wintertuin, de oprichting van Wintertuin Curaçao en Wintertuin Suriname, het op innovatie gerichte project Robotstories, Wintertuin Residency en het project Schrijfwerkplaats. (zie: B)

Al deze activiteiten hebben een duurzaam karakter, en zijn gericht op ketenontwikkeling en versterking van het bestaande literaire systeem. We voeren deze activiteiten uit omdat we van mening zijn dat het maken en delen van verhalen bijdraagt aan het tot stand brengen van nieuwe vormen van solidariteit, en gemeenschappelijkheid mogelijk maakt.

literatuur en lezen in crisis

De Nederlandse uitgeverijen worden geplaagd door dalende omzet en winst, wat leidt tot ontslagen, minder publicaties en recent ook tot minder acquisitie van nieuwe Nederlandse literatuur. De meest recente PISA-cijfers⁴ onderschrijven wat de Raad voor Cultuur al eerder constateerde: de afnemende leesvaardigheid is een ondergraving van het fundament van de letterensector.⁵

Wanneer we kijken naar het dramatisch teruglopende aandeel van Nederlandse fictie in de bestsellerlijsten, het groeiende aandeel Engelstalige fictie in de verkopen van boekhandels, de dalende uitleencijfers van bibliotheken, of naar het niveau van de leesvaardigheid van jongeren, zouden we ons ontmoedigd kunnen afvragen of onze inspanningen om een beter literair klimaat te bewerkstelligen een cultureel achterhoedegevecht is.

Wintertuin is echter van mening dat er voorbij deze cijfers andere, hoopgevende ontwikkelingen gaande zijn, en dat juist literatuur in staat is een vernieuwende, veranderende kracht te zijn in onze cultuur, die bijdraagt aan burgerschap, democratie en zingeving⁶.

Om die kracht vorm en vaart te geven is de komende tijd een brede inzet nodig. Te vaak zijn de inspanningen gericht op een enkel segment. Investeren in boekverkoop of leesbevordering alleen is niet voldoende. Ook zal er, tegelijk en in samenhang, gewerkt moeten worden aan de verbetering van de schrijf- en uitdrukkingsvaardigheid, aan de toegankelijkheid van literaire uitingen, aan internationale samenwerking, en aan het stimuleren van geletterdheid en culturele competenties die het leggen van verbanden bevorderen. Het middelbaar en hoger onderwijs, het uitgeefbedrijf, de fondsen en literaire en maatschappelijke organisaties zullen de handen ineen moeten slaan, meer dan nu het geval is. De activiteiten van Wintertuin proberen hier aan bij te dragen en een brug te slaan tussen die verschillende sectoren.

3 *De tedere verteller*, Olga Tukarczuk, vertaling Charlotte Pothuizen, De Geus, 2023

4 www.pisa-nederland.nl/resultaten

5 De Daad bij het Woord: 'We zien al langer dat het aantal lezers gestaag terugloopt, en deze trend lijkt voorsnog niet gekeerd te worden, ondanks allerhande leesbevorderingsinitiatieven.'

6 Een goed voorbeeld daarvan is deze praktijk: www.volkskrant.nl/binnenland/van-oppervlakkig-lezen-naar-tekstbegrip-en-leesplezier-deze-basisschool-gooide-radicaal-het-roer-om~b2f92f71

Dat doen we vanuit een literatuuropvatting die gestoeld is op een aantal belangrijke ontwikkelingen binnen onze sector:

verschuivingen in de literaire cultuur

Literatuur is in beweging. In de 21e eeuw zien we dat er op verschillende terreinen, naast artistieke en economische, nieuwe cultuur producerende waarden aan de sector worden toegekend:

- **lezerschap**
Mensen zijn meer en meer betrokken bij sociaal lezen: kennisoverdracht, masterclasses, creatief schrijven, uitwisseling van ervaringen en vaardigheden als onderdeel van literaire evenementen en bijeenkomsten.
- **schrijverschap**
Gemeenschapsexpressie: literatuur verschuift naar een meer diverse en interactieve cultuur. Het dominante stereotype van de literaire schrijver verandert van een genie dat zich richt op het uitdrukken van zijn psychoanalytische zelf, naar een herschepper van verhalen die in de maatschappij leven. Dit maakt de literaire cultuur van vandaag meer vergelijkbaar met de verhalencultuur die bestond voor de uitvinding van de boekdrukkunst: het is een middel voor de samenleving om zichzelf uit te drukken.
- **waarde**
Cocreatie met het publiek: de relatie tussen lezer en literair kunstenaar wordt intensiever. Mediagebruikers zijn ook scheppers geworden. Zo co-creëren schrijvers en de jongere generatie lezers binnen het wereldwijd zeer populaire genre *fan fiction*. We zien een sterke toename in cocreatie van schrijvers en deelnemers aan maatschappelijke schrijfprojecten (zie: B).

Onder invloed van technologische uitvindingen, nieuwe media, digitale vertelvormen en veranderende vrijetijdsbesteding, zien we de leescultuur steeds meer opgaan in een breder vertakte literaire cultuur. Enkelvoudige geletterdheid, gericht op het lezen van boeken, wordt vervangen door een brede, meervoudige geletterdheid die gericht is op tal van verschijningsvormen van verhalen. De manier waarop we kijken naar de status van de literaire tekst, naar de positie van de schrijver en naar de rol van de lezer verandert ingrijpend.

lezerschap

Het lezerschap bevindt zich in een tegenstrijdige positie: nog nooit eerder hadden we zoveel toegang tot kennis en informatie, terwijl de leesvaardigheid bij jonge mensen juist afneemt. Nooit eerder waren boeken zo toegankelijk, en toch lezen we steeds minder. En nooit eerder besteedden we zo veel tijd per dag aan geschreven communicatie, terwijl laaggeletterdheid een steeds groter maatschappelijk probleem is geworden. Tegelijk zien we dat door de digitale media verschillende vormen van geletterdheid elkaar juist verstevigen. De opkomst van het internet, mediaconvergentie en participatiecultuur hebben rijke nieuwe mogelijkheden gecreëerd voor zowel lezers als schrijvers. De explosieve groei van online fancultuur en fanfiction heeft de afstand tussen professionals en amateurs in het schrijverschap verkleind, en de toegang tot een diversiteit aan wereldliteratuur enorm vergroot. En omdat literatuur steeds vaker sterke raakvlakken heeft met andere media, is de drempel om te lezen voor veel jonge mensen verlaagd. Het lezen van een Harry Potter-boek is aantrekkelijker als de personages al bekend zijn via games, films en Lego-sets⁷.

schrijverschap

Wat betekenen de ontwikkelingen voor de literaire schrijver? We zien dat de notie van de schrijver als genie, als romantisch, geïsoleerd individu, verouderd is en toe aan herziening. De Amerikaanse essayist Marjorie Perloff⁸ introduceert het concept van *the unoriginal genius*. In het digitale tijdperk is informatie belangrijker dan oorspronkelijkheid, betoogt ze. Ons concept van geniaal auteurschap zou niet langer alleen moeten leunen op het idee van originaliteit en creatieve scheppingskracht, maar ook op de mate waarin iemand informatie, kennis en vaardigheden kan inzetten en delen. Door teksten van het ene domein naar het andere over te hevelen en te 'herkaderen' (*reframing*) ontstaat iets nieuws.

Perloff noemt dit: *moving information*, dat naast het hergebruik van informatie ook suggereert dat dit proces iets teweegbrengt. Haar concept van het 'onoriginele genie' ziet ze alomtegenwoordig op het internet, *that has made copyists, recyclers, transcribers, collators, and reframers of us all*.

Nu de schrijver verandert van een uniek genie dat gericht was op het uiten van zijn, hun of haar (vaker zijn) gepsychoanalyseerde zelf, naar een middel voor de maatschappij om zich te uiten, lijkt de hedendaagse schrijver steeds meer op de schrijver uit de periode voor de romantiek: een herverteller van de verhalen die leven in de samenleving.

Voorbeelden van deze 'hedendaagse Canterbury tales', zijn het *refugee tales*-project van Ali Smith, de indrukwekkende getuigenissen in de boeken van Svetlana Alexijevitsj, of de veelbetekenende literaire community projecten van Édouard

7 Dan Hassler-Forest, *De Nieuwe Lezer, Lezen in het Digitale tijdperk*, Stichting Lezen 2021

8 Marjorie Perloff, *Unoriginal Genius: Poetry by Other Means in the New Century*, The University Of Chicago Press, 2012

Louis, Dave Eggers en Christine Otten. Ook de publicaties volgend uit de Wintertuinprojecten Verhalenhuis voor ouderen, Kurá di Kuenta en de Schrijfwerkplaats voor mensen met een vluchtverleden en/of migratieachtergrond horen hierbij.

waarde

Samenhangend met deze veranderingen in de status van het schrijverschap, de literaire tekst en de leeservaring, zien we ook het economisch model veranderen: van een productgericht in een cultuurgericht model. De keten van het literaire bedrijf neemt steeds meer de vorm aan van een kringloop.

Die keten was in wezen een hiërarchisch proces. De auteur creëerde, de agent, uitgever, vertegenwoordiger, drukker, binder en boekhandelaar kochten en verkochten rechten en boeken, en aan het einde van de rij stond de lezer, de consument – ver verwijderd van de productiemiddelen (de mogelijkheid om te publiceren en te distribueren), en ver van de geniale maker.

In de 21e eeuw zien we dat de economische waarde, die lange tijd voornamelijk werd bepaald door deze handel in rechten en boeken, steeds meer medebepaald wordt door een *toegevoegde waarde* die niet gestoeld is op de verkoop van rechten of van een fysiek product. Je zou dit een *cultuur producerende waarde* kunnen noemen: mensen zijn bereid te betalen voor wat ook wel 'het sociale lezen' wordt genoemd: kennisoverdracht, masterclasses, uitwisseling van ervaringen en vaardigheden, de beleving en de samenkomst zelf, tijdens festivals en literaire programma's.

spilfunctie

Als gezegd ziet Wintertuin literatuur als een kunstvorm die in staat is een vernieuwende, veranderende kracht te zijn in onze cultuur. Er is in onze visie geen sprake van een crisis in de literaire cultuur, maar veeleer in de traditionele organisatie van de lees- en boekcultuur en het kapitalistisch economisch model daarvan. Het lijkt soms moeilijk om daaraan te ontsnappen. Maar, om met Ursula Le Guin te spreken:

Books aren't just commodities; the profit motive is often in conflict with the aims of art. We live in capitalism, its power seems inescapable – but then, so did the divine right of kings. Any human power can be resisted and changed by human beings. Resistance and change often begin in art. Very often in our art, the art of words.⁹

Wat we zien is niet de teloorgang van de plek die literatuur in onze cultuur heeft, maar juist een nieuw begin: van een literaire cultuur die verbindend is, en om samenhang vraagt tussen ooit gescheiden werelden; die nieuwe schrijvende lezers een stem geeft, op het podium, online, op papier; een cultuur die niet statisch maar onderzoekend is, gericht op nieuwe uitingsvormen, nieuwe rollen en mogelijkheden.

Wij zien de literatuur als een breed uitwaaiende, pluriforme cultuur die grenzen kan doorbreken, en verbinding kan leggen tussen verschillende domeinen (van educatie en games, tot virtual reality en ouderenzorg); tussen verschillende groepen mensen; tussen lezers en schrijvers; tussen kunstdisciplines; en tussen artistieke en maatschappelijke thema's.

De Raad voor Cultuur signaleert dat het experiment in de letterensector in het gedrang is, en roept de sector op door-drongen te blijven van de culturele spilfunctie die hij vervult. De Raad adviseert de Minister om de Wet op de vaste boekenprijs te continueren, maar verbindt daaraan nadrukkelijk de aanbeveling dat de sector zich inspant om de pluriformiteit en inclusiviteit van de letteren te bevorderen.

Wintertuin onderschrijft deze aanbeveling en wil bijdragen aan de ontwikkeling en de versterking van die pluriformiteit. Wij richten ons daarom nadrukkelijk niet op een enkel domein binnen de literatuur, maar op de samenhang binnen die veelvormige cultuur, waarin de rol van de schrijver, de positie van de lezer en het effect van lezen en schrijven aan grote verandering onderhevig is. Met onze manifestaties, activiteiten en projecten realiseren we een verbindend aanbod gericht op experiment en vernieuwing, verbinding en inclusie, inbedding en ontwikkeling, internationalisering en publieksbereik.

Hoe we onze missie en visie vormgeven in beleid en activiteiten beschrijven we hieronder.

9 Ursula K Le Guin, speech at National Book Awards, gepubliceerd in *The Guardian*, 20 november 2014

'Boeken zijn niet zomaar handelswaar; het winstoogmerk is vaak in strijd met de doelstellingen van kunst. We leven in het kapitalisme, de macht ervan lijkt onontkoombaar - maar dat gold ook voor het koningsrecht. Elke menselijke macht kan door mensen worden weerstaan en veranderd. Verzet en verandering beginnen vaak in de kunst. Heel vaak in onze kunst, de kunst van het woord'.

B. ACTIVITEITEN: AANTAL EN ARTISTIEKE KWALITEIT

We geven invulling aan onze spilfunctie in de sterke samenhang van onze zeven kernactiviteiten:

manifestaties:	literatuurfestivals en literaire evenementen;
participatie:	projecten gericht op de inclusie van kwetsbare groepen;
internationalisering:	CELA-coördinatie, Wintertuin in Caraïbisch gebied; recidency
innovatie:	artistiek onderzoek naar schrijf- en publicatievormen;
educatie:	workshops op scholen, voor volwassenen, door schrijvers;
ontwikkeling:	van de discipline, van curatoren, mid-careers en producties;
publiceren:	uitgever van chapbooks en projectgerelateerde publicaties;

1. Manifestaties: literatuurfestivals en literaire evenementen

De manifestaties van Wintertuin zijn platforms voor schrijvers. De artistieke kwaliteit komt tot uitdrukking in de wijze van programmamaken – wat iets anders is dan programmeren. We nodigen zelden schrijvers uit om te komen voordragen zonder dat de uitnodiging vergezeld gaat van een schrijfpodracht of het verzoek om een thematische bijdrage. We vinden het van belang dat onze activiteiten bijdragen aan de totstandkoming van nieuw werk: niet alleen nieuwe verhalen, nieuwe gedichten en nieuwe essays, maar ook nieuwe presentatievormen en nieuwe vormen van samenwerking.

festivals

In de periode 2025-2028 organiseert Wintertuin jaarlijks drie festivals: het Wintertuinfestival, Nieuwe Types en het Vergezichtenfestival.

Wintertuinfestival in Nijmegen

Het Wintertuinfestival is ons grootste jaarlijkse evenement. Het vindt plaats in april, en heeft als motto: *uitgesproken verhalen*. Tijdens het festival vinden gemiddeld dertig programma's plaats. Het hoofdprogramma vindt plaats in Nijmeegse poptempel Doornroosje. In de periode hieraan voorafgaand zwermt Wintertuin uit over de stad en organiseert workshops en cocreatieprojecten. Nu Wintertuin samen met drie andere culturele festivals huist in een stedelijk Festivalhuis, zal de komende edities ook daar programmering plaatsvinden.

We zetten voor de samenstelling van het festival in op de samenkomst van onze activiteiten: zo ontvangen we schrijvers uit de Schrijfwerkplaats, uit onze Caribische projecten, vertalers en schrijvers uit het CELA-project, en treden jonge makers en chapbookschrijvers op. Het voornaamste doel van het Wintertuinfestival is een plek te zijn voor ontmoeting, experiment, uitwisseling en verwondering, voor een diverse doelgroep die een belangstelling voor taal en verhalen gemeen heeft.

Om daartoe te komen formuleren we de volgende subdoelen:

- We zijn toegankelijk: zowel wat inhoud betreft als in de vorm. Qua inhoud kiezen we bewust voor een universeel en aansprekend thema om de weg naar het festival zo laagdrempelig mogelijk te houden. Zo wordt het festivalthema een uitnodiging tot verdieping, in plaats van dat het om uitleg vraagt. Ook dragen we zorg voor de toegankelijkheid van de locaties en de verstaanbaarheid van de programma's. We bieden vertalingen, vertolking of transcripten aan;
- We werken samen: we zetten nieuwe samenwerkingen op en verduurzamen bestaande samenwerkingen. Door interdisciplinaire samenwerkingen aan te gaan verbinden we literatuur aan andere sectoren en zodoende aan andere doelgroepen, verbinden we het Wintertuinfestival aan organisaties en hun achterban, aan de stad en bestendigen we ons festival in het culturele veld;
- We vieren het plezier van het denken en uiten, het plezier van het uitwisselen en het luisteren, kortom: het plezier en performativiteit van literatuur. Een festival is een unieke manier om literatuur te beleven en om er deel van uit te maken: het is een collectieve ervaring die door iedereen samen gecreëerd wordt. Iedereen betrokken bij het festival, als bezoeker, maker of curator, neemt eraan deel en iedereen is er verantwoordelijk voor, en mag het zich eigen maken.

voorprogramma

In de week voorafgaand aan het festival organiseren we een reeks creatieve workshops die voortkomen uit onze verschillende projecten: over hoe je met taal ruimte voor jezelf maakt in een samenleving (i.s.m. Schrijfwerkplaats, waarin we mensen die Nederlands als tweede taal leren creatieve schrijflessen aanbieden); over de raakvlakken van wetenschap en kunst (i.s.m. met studenten Literair Bedrijf aan de RU en studenten Creative Writing aan ArtEZ Arnhem); over spoken word en performance (i.s.m. Poetry Circle Nowhere); over literair vertalen (i.s.m. makers van CELA).

Lezen met de Sterren – leesbevorderingsproject op middelbare scholen

Lezen met de Sterren is een project dat Wintertuin in samenwerking met Bibliotheek Gelderland Zuid organiseert als onderdeel van het Wintertuinfestival. Acht klassen van in totaal 250 bovenbouwleerlingen van middelbare scholen in Nijmegen en omstreken gaan tegelijk aan de slag met het lezen en bespreken van een actueel boek van een bekende schrijver. Vervolgens komen alle leerlingen op de woensdag voor de festivaldag feestelijk samen in de bibliotheek in Nijmegen om een leesworkshop te volgen en deel te nemen aan een verdiepend, interactief interview met de schrijver van het boek.

festivaldag

Op de festivaldag, brengen we alles samen in Doornroosje. In het hele gebouw is festivalprogramma te beleven: in de twee grote zalen volg je de grote gesprekken en voordrachten, de theatrale performances, muzikale acts en interdisciplinaire crossovers, in het café zenden we de hele dag onze festivalradio uit, waardoor ook mensen die niet naar het festival (kunnen) komen, kunnen luisteren naar voordrachten, literaire rubrieken en interviews met artiesten en bezoekers, in de kleedkamers vinden intieme performances en workshops plaats, in de hal tref je literaire installaties en pop-up voordrachten, en nog veel meer: het festival vindt plaats in het gehele gebouw.

transmediaal programma: flipping the festival

Tijdens de pandemie ontwikkelde de redactie het concept van 'flipping the festival' voor het Wintertuinfestival. Het concept is gebaseerd op het succesvolle didactische model 'flipping the classroom', waarbij de digitale les voorafgaat aan het gesprek in de klas. Ook na de pandemie blijft de behoefte aan online programma en registraties bestaan, bijvoorbeeld voor mensen die vanwege een lichamelijke beperking niet fysiek aanwezig kunnen zijn. Bovendien zijn niet alleen wij, maar ook schrijvers steeds meer transmediaal gaan werken.

Het concept van 'flipping the festival' werken we de komende periode uit tot een duurzame en interactieve methode. Hiervoor gebruiken we Notulen van het Onzichtbare, ons digitale platform. In aanloop naar het Wintertuinfestival zal in het kader van *flipping the festival* online festival content te vinden zijn: van inleidende gesprekken tot verdiepende artikelen, van interviews met makers tot voorpublicaties en voorgesprekken. Deze digitale ruimte staat open voor het publiek, dat als deelnemer input kan leveren, of verdieping op het thema kan vinden. Op deze manier komen bezoekers niet als 'consument' naar het festival, maar zijn ze betrokken bij de inhoudelijke verdieping die voorafgaand aan het evenement.

We intensiveren de transmediale methode van 'flipping the festival', onder meer met steun vanuit de DigitALL-regeling, omdat we de vele mogelijkheden van de digitale omgeving intensiever willen benutten en integreren in onze dagelijkse praktijk op een manier die niet alleen ons, maar ook ons publiek, onze makers en collega's ten goede komt. We streven naar een gelijkwaardige uitwisseling van ideeën tussen programmamakers, auteurs en publiek. Met een grotere toegankelijkheid van en meer inclusiviteit binnen het literaire veld als gevolg.

Nieuwe Types in Arnhem

Nieuwe Types is onze verdiepende industriedag voor literair makers en professionals, met aandacht voor nieuwe schrijvers, verhalen en vertelvormen. Dit jaarlijks terugkerende evenement vindt plaats in het Arnhemse Theater a/d Rijn en draait om netwerken en kennisdeling. Er vinden twintig programma's plaats, waaronder lezingen, workshops, debatten en voordrachten. De artistieke kwaliteit komt tot uitdrukking in het onderzoekende karakter van het festival, dat gericht is op het signaleren van nieuwe samenwerkingsmogelijkheden, en op nieuwe publicatie- en presentatievormen. Dit wordt gedragen door de werkwijze en inbedding: Nieuwe Types heeft partnerschap met de schrijfopleidingen in Nederland en Vlaanderen, en organiseert showcases van net afgestudeerde alumni. Het festival sluit sterk aan bij de cultuur van independent publishing in Arnhem.

Nieuwe Types bestaat uit een aantal vaste onderdelen:

Speeddates – Tijdens Nieuwe Types kunnen makers hun plannen pitchen bij een professionals-panel bestaande uit uitgevers, producenten, dramaturgen en curatoren. Doel is de afstand tussen het professionele veld en het beginnende makerschap te verkleinen.

Conversations – Een reeks van internationale gesprekken over de toekomst van het auteurschap. We proberen ontwikkelingen in de literaire sector in kaart te brengen en met een internationaal panel van context te voorzien. Bij deze gesprekken zijn makers, curatoren, beleidsmakers, boekverkopers en uitgevers betrokken. Conversations is een samenwerking van Wintertuin en de faculteit voor Art & Design van ArtEZ en onderdeel van de Publishing Hub, een initiatief van Wintertuin waarmee we artistiek experiment initiëren en onderzoek doen naar publicatievormen, transmedialiteit, internationalisering en de hybride positie van de literair professional.

Afstudeerprijs - Met de Afstudeerprijs, met ingang van 2024 georganiseerd door de samenwerkende schrijfopleidingen, wordt aandacht geschonken aan een nieuwe lichter schrijvers en makers. Deze prijs voor het beste afstudeerproject van een Nederlandse of Vlaamse schrijfopleiding wordt jaarlijks tijdens Nieuwe Types uitgereikt.

Chapbookpresentatie – Tijdens Nieuwe Types worden de chapbooks gelanceerd die Wintertuin uitgeeft. Deze publicaties van beginnende makers krijgen een podium en worden in een bijzondere vorm gepresenteerd; met een kleine, geregisseerde podiumproductie die na het festival op andere plekken te zien is.

Lezingen – Wintertuin nodigt toonaangevende denkers uit ons vakgebied uit om keynote lezingen te houden die de thematiek van de dag in een theoretisch of maatschappelijk kader plaatsen.

Vergezichtenfestival (jaarlijks in Oost-Nederland)

Het Vergezichtenfestival is een eendaags festival vol nieuwe verhalen in asielzoekerscentra, en de wijken om de centra, waarbij uiteenlopende verhalen van (voormalig) azc-bewoners en wijkbewoners op het podium gedeeld worden door henzelf en door bekende auteurs en artiesten. Doel is taboes te doorbreken, de diversiteit van mensen met een vluchtverleden en/of migratieachtergrond te tonen en een positief festival op locatie te brengen. Aan het Vergezichtenfestival gaat een maandenlang traject vooraf van wijkgesprekken, workshops en productieopdrachten voor auteurs. De komende vier jaar zullen we jaarlijks een Vergezichtenfestival organiseren, afwisselend in Arnhem en in Nijmegen.

In een tijd van polarisatie, waarbij 'migratie' politiek wordt ingezet als oorzaak van economische en sociale uitdagingen in onze samenleving, sluit een *community-driven* festival, waarbij de verhalen van wijk- en azc-bewoners centraal staan, perfect aan bij het idee dat het delen van alternatieve perspectieven de kracht is van literatuur. Verhalen die raken, schuren, verbinden of juist de wereld bevragen, en die verschillende groepen, letterlijk, samenbrengen.

Gedurende een half jaar werkt de festivalredactie op het azc om samen met bewoners en azc-medewerkers het Vergezichtenfestival in de steigers te zetten. Deze werkdagen op locatie gebruiken we tevens om bewoners te vinden die hun verhalen willen presenteren via schrijf- en vertelprojecten. Onze aanwezigheid op locatie is essentieel om vertellers te werven en samen met bewoners nieuwe projecten op te zetten. Als professionele festivalorganisatie creëren we gedurende zes maanden een open ruimte op het azc en in de wijk waarin tijd, middelen, ontmoetingsgelegenheden en professionele makers beschikbaar zijn om de verhalen mee op te halen en mee vorm te geven, en die uiteindelijk door bewoners zelf op het festivalpodium worden gebracht.

overige manifestaties

Naast deze grotere evenementen organiseert Wintertuin jaarlijks een reeks kleinere evenementen die aansluiten bij nationale campagnes, waaronder de Kinderboekenweek, de Boekenweek en Gedichtendag; of bij lokale en regionale initiatieven, zoals Nimma aan Zee (zie: B).

2. Participatie

Wintertuin ontwikkelde in de afgelopen vier jaar methodes voor het oproepen en optekenen van verhalen van oudere mensen en van mensen die naar Nederland zijn gevlucht of gemigreerd. De projecten werden in tal van plaatsen in Nederland uitgevoerd. De komende periode breiden we deze projecten uit. Gelijkaardigheid en wederkerigheid zijn daarbij belangrijke principes. We beschouwen alle betrokkenen als deelnemers: zowel makers, onze eigen organisatie, het publiek en samenwerkingspartners zijn gelijkaardige stakeholders van het creatieve proces.

Het proces van *maken vóór* verschuiven we zo naar *maken mét*: de stem van de deelnemer is voor ons van groot belang, en steeds sterker aanwezig. Immers: onze maatschappelijke projecten bestaan bij de gratie van het gesprek met en de verhalen van de mensen voor en met wie we deze projecten uitvoeren.

Schrijfwerkplaats

De Schrijfwerkplaats is een vernieuwend project, waarbinnen NT2'ers de eerste schreden zetten als Nederlandse auteurs en bezig zijn de toekomst te schrijven, die van zichzelf én die van de Nederlandse taal. Doel van de Schrijfwerkplaats is het scheppen van toegang tot het literair culturele veld voor schrijvers en vertellers met een migratieachtergrond of vluchtverleden. In de huidige literair culturele infrastructuur (van uitgeverijen, literair agenten en begeleidingsprogramma's) missen we die toegang voor anderstaligen die Nederlands willen leren. Wij zien dat de actieve verbinding tussen onze impactprogramma's (Schrijfwerkplaats en Vergezichtenfestival) en onze werking als literair agent deze toegang voor nieuw talent creëert.

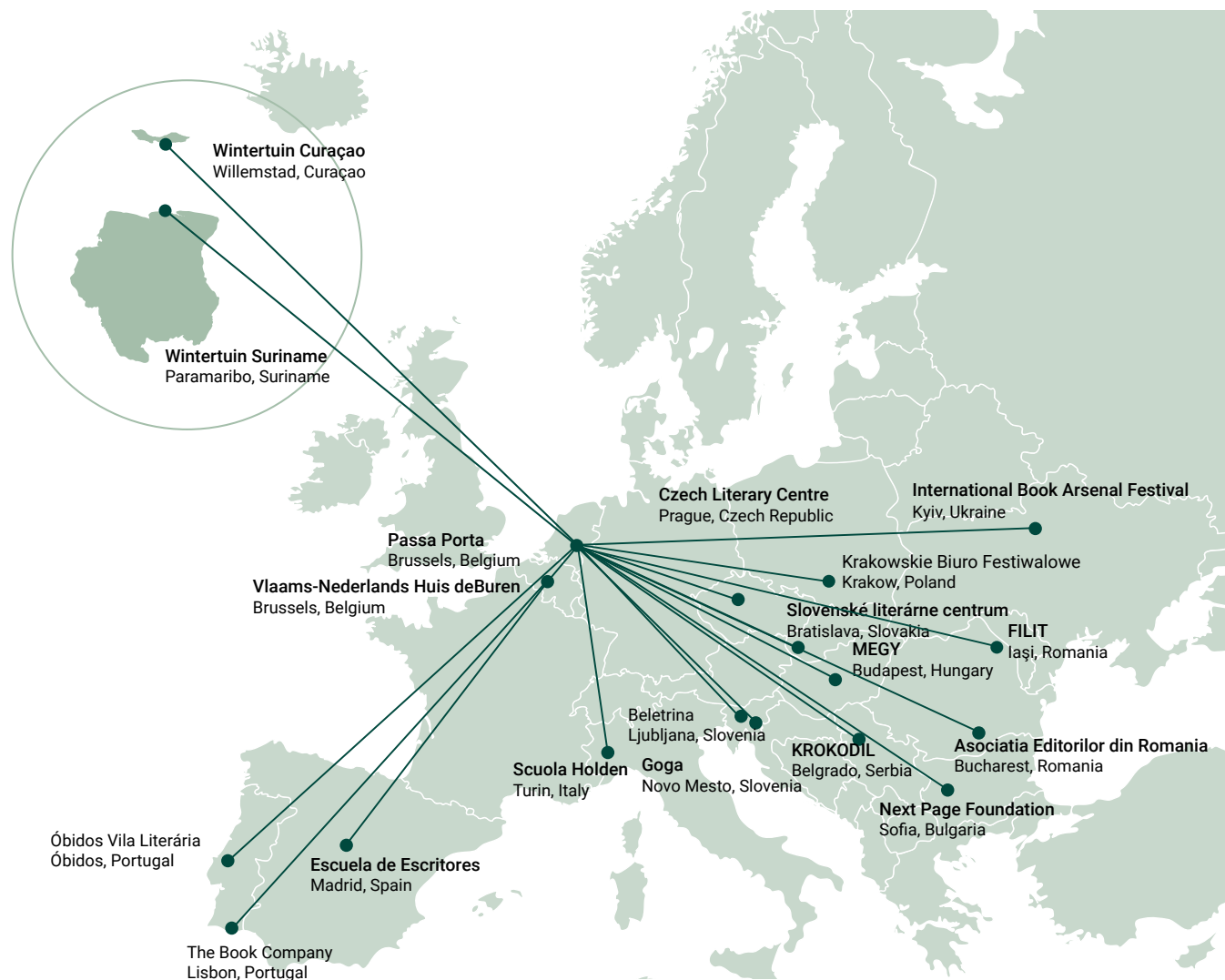
Wintertuin organiseert de komende periode jaarlijks drie volledige Schrijfwerkplaatsen. Een Schrijfwerkplaats bestaat uit tien wekelijkse bijeenkomsten van 1,5 à 2 uur in lokale bibliotheken door het hele land. Het gaat om bijeenkomsten waarin mensen die Nederlands leren (mensen met een vluchtverleden en/of migratieachtergrond) door professionele schrijvers begeleid worden bij het schrijven van verhalen, gedichten en columns in het Nederlands. De Schrijfwerkplaats biedt deze (aspirant-)schrijvers toegang tot het publieke debat in Nederland en tot een netwerk in de cultuursector – door hun verhalen te delen via podia en (digitale) publicaties. De Schrijfwerkplaatsmethode gaat uit van het *learning by doing*-principe en het programma en de gastlessen worden niet vooraf bepaald, maar afgestemd op de behoeften van de deelnemers.

De schrijfbegeleider wordt ondersteund door een vaste vrijwilliger. Dit is bijvoorbeeld een student literatuurwetenschappen, Creative Writing of Nederlands, die kennis van zaken heeft en kan helpen bij het begeleiden van de deelnemers en bij het vertalen van bepaalde woorden, uitdrukkingen en metaforen naar het Nederlands. In de laatste bijeenkomsten worden de beste teksten door de deelnemers zelf geselecteerd voor een kleine publicatie. De bundel wordt door de deelnemers gepresenteerd op verschillende podia. Ze krijgen hiervoor een workshop 'voordragen op het podium'. Uit de Schrijfwerkplaats vloeien verschillende inclusieprojecten voort, waaronder Eerste Woorden, een voorleesproject voor ouders en kinderen, het Digitale Schrijfpodium, waar schrijvers elkaar kunnen ontmoeten en van feedback voorzien, en Wintertuins Open Dag, een programma vol verdiepende kennismaking met verschillende culturen en verhalen.

3. Internationalisering

Wintertuin hecht veel waarde aan het opereren in internationaal verband. Enerzijds om een Europese context te scheppen voor jonge makers; anderzijds om toegang tot de literaire infrastructuur te vergroten op plekken waar dat nodig is. Daartoe heeft Wintertuin de volgende initiatieven genomen:

- Wintertuin is oprichter en coördinator van het project CELA;
- Wintertuin draagt bij aan de versterking van de literaire infrastructuur op Curaçao en in Suriname;
- Wintertuin organiseert jaarlijks een residentie voor een duo van een schrijver en een vertaler;
- Wintertuin is maatschappelijk partner in de International Master Creative Writing die in 2025 start.

a. CELA

Wintertuin is bedenker en coördinator van het door Creative Europe gesteunde, meerjarige project CELA (*Connecting Emerging Literary Artists*).

Het project loopt sinds 2017 en is een duurzame interventie in de literaire markt voor jong schrijftalent. In januari 2024 ging de derde editie (2024-2027) van start. De artistieke kwaliteit en onderscheidenheid komt tot uitdrukking in de verbindende kracht van het project, dat gericht is op het creëren van een Europese context voor beginnende literaire makers, op stimulering van de pluriformiteit van de Europese letteren, op ontwikkeling van literair professionals en vertalers en op vertaling van een nieuwe generatie schrijvers in een vroeg stadium van hun carrière. Wintertuin zal de komende jaren verder investeren in het duurzaam uitbouwen van dit Europees netwerk. Doelstelling is om met steun van Creative Europe en het Nederlands Letterenfonds de komende periode hét go-to-platform te realiseren voor nationale uitgeefhuizen op zoek naar nieuw talent – en voor makers, vertalers en professionals op zoek naar mogelijkheden tot ontwikkeling en samenwerking.

De organisatie van CELA heeft een grote impact op Wintertuin. Het brengt ons niet alleen inhoudelijk in contact met nieuwe collega's, nieuwe schrijvers en andere werkwijzen; ook organisatorisch is Wintertuin steeds meer internationaal georiënteerd. Zo komt een deel van onze programmering (workshops, podiumprogramma's tijdens het festival) tot stand in samenwerking met CELA-partners. Ook zijn onze medewerkers op verschillende manieren betrokken bij het werken in internationaal verband. Dit draagt sterk bij aan de ontwikkeling van Wintertuin en onze mensen.

omvang CELA

Aangesloten landen: Nederland, België, Tsjechië, Portugal, Italië, Servië, Polen, Slovenië, Spanje, Roemenië, Oekraïne, Hongarije, Slowakije, Bulgarije.

Aantal aangesloten partnerorganisaties: 16 (groeiend naar 20 in 2028)

Aantal literair consultants: 11

Aantal deelnemers: voor het project 66 schrijvers en 99 vertalers; voor het platform 200 schrijvers en vertalers

Aantal medewerkers CELA-team: 70

Aantal alumni: 160 uit CELA #1 en CELA #2

Aantal publicaties: 250+ (online en offline)

Aantal teksten vertaald: 660+

Aantal activiteiten: 12+ festivals, 37 pitch events, 6 staff meetings, 2 werkweken, 24 specialisation masterclasses, 24 job shadows, 15 promotiecampagnes, 80+ workshops voor lezers, schrijvers, vertalers

b. samenwerking met Wintertuin Curaçao en Wintertuin Suriname

Sinds 2017 is de door Wintertuin geïnitieerde stichting Wintertuin Curaçao actief in het Caribisch gebied. Wintertuin Nederland coproduceert tal van projecten en producties samen met onze zusterstichting, die onder leiding staat van oud Wintertuin Nederland-medewerker Joeri Oltheten. Ons doel is een bijdrage leveren aan de versterking van de Curaçaose literatuursector en aan samenwerking met, en toegankelijkheid van het Nederlandse literaire veld voor talentvolle Curaçaose schrijvers.

Binnen onze samenwerking op Curaçao zijn wij verantwoordelijk voor het bieden van ontwikkeltrajecten aan jonge dichters, schrijvers en vertalers, en het organiseren van cursussen, workshops en masterclasses. Met ingang van 2022 zijn we gevestigd als uitgever op het eiland. We publiceren chapbooks, afkomstig uit de talenttrajecten, en boeken die ontwikkeld worden vanuit de reeks Creative Writing Curaçao. We publiceren in het Papiaments, in het Spaans en in het Nederlands. De komende periode richten we ons naast proza en poëzie ook op kinderboeken.

Inmiddels zijn vijf publicaties verschenen, die met veel succes op het eiland werden ontvangen en verkocht. De schrijvers bieden we een tour aan in Nederland en Vlaanderen, en een plek op ons Wintertuinfestival of Vergezichtenfestival. Daarnaast zijn we contentpartner in het jaarlijkse Wintertuin Curaçao Festival, waar we de *talent stage* hosten en de chapbooks presenteren. Tot slot zijn we coproducent in gezamenlijke producties, zoals Kurá di Kuenta, het succesvolle project waarin we verhalen optekenen samen met ouderen op het eiland.

Eenzelfde samenwerking starten we met Suriname, waar de stichting Skrifi Media Productions onder leiding van Kevin Headly begin 2024 een nieuwe zusterstichting opricht: Wintertuin Suriname. In Suriname zetten we de komende periode in op het model dat we ontwikkelden op Curaçao:

- Opzetten van het Wintertuin Suriname Festival, gericht op het bereiken van jonge lezers;
- Ontwikkeling en kennisdeling door middel van een curriculum van workshops en cursussen;
- Publicaties van chapbooks op basis van intensieve redactionele begeleiding;
- Coproduceren van tournees en samenwerkingsprojecten met schrijvers en vertalers.

c. residentie voor schrijvers en vertalers

Sinds 2021 bieden we jaarlijks een internationale opkomende schrijver en vertaler een residentie van een maand in het Nijmeegse Besiendershuis aan. We verbinden hen aan ons lokale en nationale netwerk van schrijvers, uitgevers, programmamakers en podia om zo internationale uitwisseling van literatuur te stimuleren. We organiseren een workshop, een makersmeet-up en een optreden en de vertaler zorgt voor een Nederlandse vertaling van bestaand werk van de schrijver. De residenten krijgen een opdracht om een literair spoor achter te laten naar aanleiding van het verblijf. Het residentieproject werkt voornamelijk met beginnende, net gedebuteerde makers, voor wie residentieprogramma's moeilijk toegankelijk zijn. Wintertuin richt zich voornamelijk op de ontvangst van opkomende schrijvers uit en vertalers van kleine taalgebieden, zoals het Moldavisch, Baltische talen en het Reto-romaans, en wil daarmee naast het stimuleren van vertaling ook de diversiteit aan Europese talen vieren.

d. maatschappelijk partner International Master Creative Writing

Drie partners in CELA, Wintertuin (NL), Escuela de Escritores (ES) en Scuola Holden (IT), richten met ingang van 2025 een gezamenlijke internationale Master Creative Writing op, die zal worden aangeboden als Master van de afdeling Art & Design van ArteZ University of the Arts. Het tweejarige curriculum is nauw verwant aan de werking van het CELA-project, met een nadruk op samenwerking met vertalers en het ontwikkelen van een internationale dimensie

voor het hedendaagse schrijverschap. Wintertuin zal optreden als maatschappelijk partner van de master, verantwoordelijk voor het bieden van context in de vorm van projectondersteuning en programmering. Deze activiteiten worden gefinancierd vanuit het Erasmus Mundus-programma.

4. Innovatie: artistiek experiment en onderzoek naar publicatievormen

Kunst en wetenschap zijn in Nederland, nog meer dan in andere landen, lange tijd als strikt gescheiden disciplines beschouwd. Het was Thorbecke die halverwege de negentiende eeuw de kunsten verwijderde uit wat nu de Koninklijke Nederlandse Academie voor Wetenschap is. Niet omdat hij de kunsten niet waardeerde, maar omdat kunst en wetenschap volgens hem los van elkaar moesten opereren. Recentelijk komen zowel academici als kunstenaars hier steeds meer op terug. De KNAW opende bijvoorbeeld in 2014 een Akademie van Kunsten. Wintertuin gaat ook de komende periode weer verschillende samenwerkingen aan met partners en instellingen uit het wetenschappelijke domein.

Robotstories: expanding narratives

Samen met consortiumpartners HKU, lectoraat Performatieve Maakprocessen, Creative Writing ArtEZ, Vrije Universiteit Amsterdam, onderzoeksgroep Social Artificial Intelligence, AxionContinu en Vitalis WoonZorg Groep heeft Wintertuin het project *Robotstories: expanding narratives* opgezet. Dit project wordt gefinancierd vanuit wetenschappelijke funding van het NWO (SIA Kiem en Sia Raak Pro)¹⁰. Er is een promotieplaats verbonden aan dit onderzoek, en een artistiek postdoc onderzoeker.

Wintertuin ziet dat de veranderingen in het literaire werkveld, onder invloed van nieuwe technologische uitvindingen, nieuwe media en digitale vertelvormen en veranderende vrijetijdsbesteding, vragen om een verdere verdieping en professionalisering van de schrijfpraktijk. Binnen Robotstories stelt Wintertuin de vraag hoe we binnen de praktijk van de hedendaagse hybride schrijver nieuwe competenties en schrijfstrategieën ontwikkelen, met betrekking tot het creëren van meerstemmige teksten, samenwerken en schrijven in collectief, en tot het bijdragen aan de impact en reikwijdte van het vertellen van verhalen.

In dit project ontwikkelen we samen de narratieve vaardigheden van de robot, ten behoeve van een betekenisvolle interactie tussen de robot en mensen met dementie. We onderzoeken hoe deze interactie kan worden bevorderd door de juiste verhalen. Het praktijkonderzoek naar schrijfprocessen staat centraal, naast een meer technisch onderzoek naar nieuwe tools voor het vormgeven van de interactie. Dit project heeft een looptijd van vier jaar, en onderzoekt naast de praktijkinzet van technologie en de artistieke impact op het schrijven in collectief voor een interactief medium in de zorg, ook de ethische aspecten van schrijverschap in deze context. Resultaten tonen we op onze festivals, tijdens symposia en in het onderzoeksverslag dat verschijnt in 2027.

Dramaturgy for Devices

Samen met de Universiteit Utrecht, TU Delft, Universiteit Twente en Aalborg University, is Wintertuin partner in het grootschalige onderzoeksproject *Dramaturgy for Devices, Designing Sustained Relationships with Robots and other Smart Technologies*.¹¹ Dit project zet verhalen in om de vraag te beantwoorden hoe robots succesvol geïntegreerd kunnen worden in het sociale leven. Dit vierjarige onderzoeksproject probeert deze vraag te beantwoorden door de technologische expertise aan te vullen met inzicht in wat er nodig is om robotgedrag leesbaar te maken, en wat mensen bereid maakt om met ze te communiceren en ze te accepteren in hun sociale context. Wintertuin verzorgt in dit project content door middel van schrijflabs en schrijversbegeleiding. Ook dit project wordt gefinancierd met wetenschaps subsidie, vanuit NWO-orc (Onderzoek op Routes door Consortia). Resultaten tonen we op onze festivals, tijdens symposia en in het onderzoeksverslag dat verschijnt in 2028.

Publishing Hub

In samenwerking met de afdeling Art & Design van ArtEZ en de Master Europese Letterkunde aan de RU is Wintertuin initiator van de Publishing Hub voor artistiek experiment en wetenschappelijk onderzoek naar publicatievormen en transmedialiteit. De komende periode doen we met deze en andere partners onderzoek naar de toekomstige hybride positie van de professional in het literaire veld, mede op basis van de ervaringen en resultaten binnen de onderzoeksconsortia waar Wintertuin deel van uitmaakt. Binnen de hub realiseren we de komende periode een gezamenlijk onderzoek naar de hedendaagse schrijfpraktijk, publieke programma's, en tweejaarlijks een meerdaagse werksessie. Tot slot is het een doel van de samenwerkende partijen om in de komende periode een ICORN¹² (International Cities of Refuge Network) plek te ontwikkelen.

10 www.regieorgaan-sia.nl/praktijkgericht-onderzoek/uitgelichte-projecten/betekenisvolle-dialogen-met-sociale-robots

11 www.tudelft.nl/en/2023/10/september/funding-of-2-million-to-develop-social-skills-for-robots

12 www.icorn.org

5. Educatie: workshops op scholen, masterclasses voor volwassenen, door schrijvers

Het hele jaar door organiseert Wintertuin educatieve programmering, bestaande uit workshops op middelbare scholen en cursussen voor een breed publiek. Het programma wordt verzorgd door schrijvers en vertalers en is daarmee een impuls voor de vestiging van een zelfstandige beroepspraktijk.

In het licht van de opmars van AI in het onderwijs, en de dramatische cijfers die het PISA-onderzoek naar tekstvaardigheid laat zien, is voor scholieren het aanleren van technieken als schrijfvaardigheid en het inzetten van je verbeeldingskracht van het grootste belang. Wintertuin verzorgt in samenwerking met ArtEZ een schrijfcurriculum op diverse middelbare scholen in de regio, met als doel de leerlingen in staat te stellen hun profielwerkstuk vorm te geven als een novelle of een verhalenbundel, inclusief artistiek literair onderzoek naar personages, tijden en achtergronden.

De artistieke kwaliteit komt tot uitdrukking in de diversiteit en het enthousiasmerende karakter van ons educatieplatform, dat ook een vruchtbare voedingsbodem is voor talent. Daarnaast is het van belang te benoemen dat Wintertuin binnen deze activiteiten nadrukkelijk oog heeft voor midcareers, die naast aanvulling op het inkomen, het masterclass programma inzetten voor het delen en verder ontwikkelen van ideeën en inhoudelijke concepten.

omvang: educatie

- Schrijfworkshops gericht op een literair profielwerkstuk: jaarlijks > 50 workshops;
- Drie masterclasses voor volwassenen en professionals voorafgaand aan het festival;
- Lezen met de Sterren: leesclub, eenmaal per jaar op meer dan vijf scholen;
- Het bereik van onze educatieve programmering is ruim 3.000 deelnemers per jaar.

6. Ontwikkeling van de discipline, van mid-careers, van curatoren, van producties

Veranderingen in de literaire cultuur vragen om een scherp bewustzijn binnen literaire organisaties van hun taak een nieuw en diverser publiek te bereiken, en nieuwe ontwikkelingen in te bedden en waar mogelijk te stimuleren. Wintertuin wil bijdragen aan de ontwikkeling van de discipline door:

- het realiseren van artistieke producties en projecten;
- het initiëren van projecten gericht op ontwikkeling en inbedding van de beroepspraktijk.

a. artistieke producties

Als producent realiseert Wintertuin projecten en interactieve producties. Onze eigen festivals zijn het platform voor premières of contextualisering van de producties. Een aantal van onze coproducties wordt afgenomen door podia en/of manifestaties.

omvang: artistieke producties

- 2 coproducties met literaire makers;
- 2 eigen projecten, gepresenteerd op ons festival;
- 8 literaire programma's i.s.m. boekhandels, bibliotheken, de universiteit, collega-festivals.

De artistieke kwaliteit van onze producties komt tot uitdrukking in de keuze voor de makers en de concepten, en in de begeleiding. Hiervoor werken we samen met professionele makers, organisaties en professionals uit diverse disciplines.

Wintertuin hecht veel waarde aan professionele begeleiding van de makers die zich via deze producties verder willen ontwikkelen of nieuwe elementen aan hun literaire praktijk willen toevoegen. Hierbij hebben we ook de komende periode aandacht voor begeleiding van mid-career schrijvers. Want al te vaak zien we dat deze groep in een 'vicieuze cirkel van onzichtbaarheid'¹³ belandt.

b. projecten gericht op ontwikkeling en inbedding

Wintertuin is als initiator en uitvoerder betrokken bij het ontwikkeltraject voor programmamakers van VLAM21. De komende jaren zal binnen dit samenwerkingsverband, en binnen de focus van Wintertuin, extra aandacht zijn voor de ontwikkeling van *curatorial practices* in ons vakgebied. We richten ons hierbij op schrijvers, programmamakers en wetenschappers, die vaardigheden op het gebied van literaire dramaturgie en contextualisering ontwikkelen door deelname aan het VLAM-traject of door deelname aan de totstandkoming en uitvoering van onze projecten.

13 Gaea Schoeters, 'Mid-careers tussen de mazen', *recto:verso*, augustus 2019

Verder zijn redacteuren van Wintertuin als begeleider betrokken bij de interdisciplinaire samenwerking binnen het netwerk van De Nieuwe Oost gericht op toptalenten in popmuziek, urban arts, dans, theater, literatuur en spoken word. Deze samenwerking met de partners Theater a/d Rijn, Brut, Hiphophuis Hedon, Boosterfestival en popplek De Basis, is van groot belang voor samenwerking en inbedding van Wintertuin in Oost-Nederland.

c. overige activiteiten

Wintertuin begeleidt de Nijmeegse stadsdichter met redactionele en productionele adviezen en uitvoerende ondersteuning, en beoogt hiermee een nieuwe groep poëzielezers te bereiken.

Samen met stichting Nowhere zet Wintertuin de komende periode Poetry Circles op in de regio Arnhem/Nijmegen. Wintertuin is hierbij inhoudelijk en productioneel partner.

Tot slot continueren we de schrijverswerkplaats Literatuurnest, die geleid door aan Wintertuin verbonden makers maandelijks plaatsvindt in drie verschillende steden: Nijmegen, Utrecht en Arnhem, en online. Deze werkplaats is gericht op feedback aan beginnende schrijvers met professionele ambities.

7. Publiceren

Wintertuin is actief als uitgever van chapbooks in Nederland (Lokienprijs 2020), op Curaçao en de komende periode ook in Suriname. Het uitgeefproces bestaat uit het begeleiden van het chapbook-traject dat de komende jaren bestaat uit een schrijfresidentie, en het proces van redigeren, vormgeven, presenteren, performen en publiek bereiken. In de reeks Creative Writing Curaçao begeleidt en publiceert Wintertuin jaarlijks boeken van talentvolle midcareers. Daarnaast is Wintertuin niet-klassiek literair agent (agent voor talent) die als ambassadeur en verbinder gericht is op de inbedding van nieuwe schrijvers in de hybride literaire cultuur. Wij verbinden ons aan de schrijvers tot hun eerste publicatie bij een gevestigde uitgeverij.

omvang: publiceren

- chapbooks: minimaal twee, maximaal vier per jaar (2 in Nederland, 1 op Curaçao, 1 in Suriname)
- publicaties Curaçao en Suriname: minimaal één, maximaal twee per jaar
- overige publicaties gerelateerd aan projecten: minimaal twee, maximaal drie per jaar

C. PUBLIEKSBEREIK EN INBEDDING

Toegankelijkheid en maatschappelijke betekenis

Onder maatschappelijke betekenis verstaan wij het inzetten van de artistieke verbeeldingskracht van zowel makers als deelnemers om de urgente vragen en kwesties van onze tijd te benaderen. Vragen als 'Hoe komen we tot betekenisvolle interactie?' en 'Wat horen we als we luisteren?' zijn voor Wintertuin niet alleen prangende maatschappelijke, maar ook artistieke uitgangspunten. We gaan op verschillende manieren verbindingen aan met maatschappelijke partners om deze vraagstukken te onderzoeken.

Voorbeeld is de coproductie *Met open ogen luisteren* van Corinne Heyrman die vanuit haar artistieke betrokkenheid bij mentale kwetsbaarheid, een kwestie die ook een grote rol speelt in haar debuutroman, kwetsbare mensen een vertelvorm biedt om als ervaringsdeskundige in cocreatie met een literaire maker oor te vinden voor ervaringsexpertise, die we vervolgens delen met publiek en professionals uit de zorg.

Tegenwoordig worstelt maar liefst een kwart van de Nederlanders met psychische klachten, aldus recent onderzoek van het Trimbos-Instituut. Hoe kunnen we als samenleving ontregeling iets meer omarmen? Hoe kunnen we leren omgaan met psychische ontregeling? En hoe wordt iemand verward? Deze vragen vormen de basis van dit project. Zes audioverhalen van 15 minuten waarin verwarring en verheldering door elkaar lopen, waarin het – los van de diagnoses of termen – over mensen gaat, mensen die meer zijn dan hun aandoening. *Met open ogen luisteren* gaat uit van een gelijkwaardige samenwerking waarbij de geïnterviewden zeggenschap hebben over zowel het proces als de resultaten.

Tot slot betekent maatschappelijke betekenis ook sectorale betekenis. In al onze activiteiten zetten we in op samenwerking, kennisdeling en uitwisseling. Zo willen we bouwen aan een inclusieve, meer solidaire literaire sector. Voorbeelden hiervan zijn de oprichting van VLAM21 onder initiatief van Wintertuin, de actieve rol in regionale en landelijke ketentafels en de European Association of Creative Writing Programmes.

Van impact naar werkwijze

In het verleden benoemden we projecten die gericht waren op maatschappelijke thema's afzonderlijk als 'impactprojecten'. (Voorbeelden zijn ons Verhalenhuis voor ouderen, Robotstories gericht op mensen met beginnende dementie of de Schrijfwerkplaats voor mensen met een vluchtverleden of migratieachtergrond). Inmiddels zien we dergelijke maakprocessen als een integraal deel van onze praktijk.

Een voorbeeld van deze werkwijze is ons Vergezichtenfestival. Vergezichten is een professioneel literatuurfestival dat bestaat bij de gratie van betrokkenheid van bewoners en buurt. Het festival vindt plaats in een azc en in de directe (woon)omgeving ervan. Het is procesgericht: we vormen een netwerk van AZC-bewoners en wijkbewoners. Dit vraagt van ons om mee te bewegen en weg te blijven van een sturende rol.

Gelijkwaardige samenwerking

We zijn ons bewust van het feit dat voor cocreatie en gelijkwaardige samenwerking niet alleen verbindingen tot stand moeten komen, maar ook de bereidheid om die verbinding te laten leiden tot verandering. Gastvrijheid en inclusiviteit vragen van de 'host' om zich aan te passen. Wintertuin zet zich in om deze beweging te maken en onze makers daarin te begeleiden. Daarom betrekken we in de uitvoering participatieprofessionals en communitycoaches die ons en onze makers van coaching en begeleiding voorzien. Veel aandacht zal besteed worden aan de taal die we spreken en de terminologie die we gebruiken. Aan de hand van gespreksmethodes, waaronder de deep democracy-methode, die uitgaat van de wijsheid van de minderheid, houden we voortdurend de vinger aan de pols van onze samenwerking. Daarnaast zijn we ons bewust van het feit dat werken in het publieke domein ongelijkwaardigheid in de hand kan werken. Deelnemers aan participatieprojecten doen dat vaak niet vanuit een dienstverband, daarom werkt Wintertuin aan beleid op het gebied van vacatiegelden en vergoedingen.

Publieksontwikkeling

We beschouwen het publiek als deelnemer aan onze producties. We maken niet alleen voor, maar ook samen met het publiek. Dit doen we door het publiek te betrekken bij het proces en de context van het programma. We verbinden publiek aan schrijvers, schrijvers én publiek aan andere kunstenaars en maatschappelijke instellingen, maar ook publieksgroepen aan elkaar.

minder doelgroepen, meer personen

We koesteren ons traditionele publiek en zetten er onveranderd op in om dat stevig aan ons te blijven binden. Met experiment en ontwikkeling als vertrekpunt bedient Wintertuin een bezoekersgroep die houdt van een avontuurlijke programmering, experimentele en interdisciplinaire projecten en die interesse heeft in het maakproces.

Het is daarnaast een doelstelling om ondervertegenwoordigde groepen op het gebied van leeftijd, etniciteit, sociale afkomst en capaciteiten meer te betrekken. Hiervoor geven we het marketingbudget een extra impuls en investeren we op het gebied van *outreach*. In het verlengde hiervan, zetten we intensief in op een diverse groep mensen, door waar

nodig meertalig en in eenvoudige taal (niveau B1) te communiceren. We besteden aandacht aan de digitoegankelijkheid van onze uitingen, bijvoorbeeld door het werken met alt-teksten.

Als we het over potentieel publiek hebben, gaan we steeds minder uit van het concept 'doelgroep', en steeds meer van individuen die een intrinsieke motivatie hebben, maar ons nog niet kennen of bezoeken. We merken dat zowel makers als bezoekers zich minder vereenzelvigen met het begrip 'publiek' in de klassieke betekenis van 'mensen die naar een evenement of presentatie komen en die passief ondergaan'. Vaak spreken onze programma's mensen aan vanuit een intrinsieke motivatie, die te maken heeft met het thema van het programma of festival.

toegankelijkheid via prijsstrategie

We hanteren diverse strategieën om de toegankelijkheid te vergroten. Voor onze festivals en evenementen hanteren we twee verschillende tarieven: krap bij kas en ruim bij kas. Het doel is hetzelfde: tegemoetkomen aan degenen voor wie cultuur anders een te hoge financiële drempel heeft. Waar mogelijk nemen we hierin het voortouw bij coproducties met podia of festivals waar deze aanpak nog niet wordt gehanteerd.

Marketingdoelstellingen 2025-2028

Wintertuin wil zich nog meer richten op mensen die nu ondervertegenwoordigd zijn in ons publiek, op het gebied van leeftijd, etniciteit, sociale afkomst en capaciteiten. Om dit te bewerkstelligen zullen we via maatwerkstrategie ophalen in onze omgeving wat er speelt en leeft, om zo het publiek meer te betrekken bij het proces van de totstandkoming van programma's en producties. Ook zullen we nog meer samenwerking zoeken met maatschappelijke organisaties.

publieksbehoefte

Wintertuin doet regelmatig onderzoek onder publiek, makers en partners. Daarnaast sluiten we aan bij de verschillende lokale onderzoeken. Deze onderzoeken zijn veelal kwantitatief.

Aan elke editie van het Wintertuinfestival is een publieksonderzoek gekoppeld. De kwaliteit van onze programmering werd de afgelopen twee jaar gemiddeld met een 8+ beoordeeld. De nieuwe opzet van het festival, waarin we in de middag al beginnen, valt bij 85% van de bezoekers in de smaak. We hebben een goede binding met ons publiek, maar halen ook telkens weer nieuwe mensen binnen: in 2022 had 40% ons festival nooit eerder bezocht, in 2023 was dit 50%. Een vergelijkbaar onderzoek voeren we jaarlijks bij onze industriedag Nieuwe Types uit, om het programma nog meer aan te laten sluiten bij de wensen van de deelnemers. Hiermee kijken we naar de verwachtingen waarmee deelnemers naar de dag toe gingen, en in hoeverre die zijn waargemaakt. Ook deze enquêtes worden positief beoordeeld: deelnemers leggen jaarlijks waardevolle nieuwe connecties en doen veel nieuwe kennis op. Naast live programmering onderzoeken we ook de publiekservaring van ons online podium Notulen van het Onzichtbare, om zo de lezer te leren kennen, de gebruiksvriendelijkheid te vergroten en het aanbod te bevragen.

Wintertuin is daarnaast benieuwd naar de persoonlijke beleving en motivatie van onze bezoekers. Daarom kiezen we er in de komende periode voor te werken met focusgroepen, samengesteld uit bezoekers en mensen uit groepen die ons minder makkelijk vinden. Aan de hand van dit kwalitatief onderzoek brengen we de ervaring en feedback van ons publiek in kaart.

Ons publiek is relatief jong; bijna 50% van onze bezoekers is onder de dertig jaar. Door onze projecten voor oudere mensen bereiken we een groot aandeel vijftigplussers: 35%. Met onze activiteiten bereiken we een publiek verspreid over heel Nederland; wel hebben we een sterke lokale inbedding: ongeveer 50% van ons publiek is afkomstig uit Nijmegen/Arnhem. Voor de periode 2025-2028 blijven we deze koers voortzetten. We verwachten op basis van de stabiele ontwikkeling van de bezoekerscijfers de komende jaren het bereik van ruim 4.000 bezoekers voor onze meerdaagse manifestaties en circa 16.000 voor de overige activiteiten.

maatwerk

We zijn erop gericht duurzame relaties en samenwerking tot stand te brengen rond thema's en locaties. Daarvoor investeren we in intensief contact met bibliotheken, buurtcentra, asielzoekerscentra, scholen en verzorgingshuizen. Dit vraagt om communicatie die grotendeels juist offline plaatsvindt. Goede contextprogrammering organiseren en de juiste community betrekken is een proces dat om maatwerk, contact en afstemming vraagt. We gaan altijd met de betreffende groepen en partners in gesprek om gezamenlijk, naast makers, ook publiek te ontwikkelen.

Zo uiteenlopend als onze projecten en programma's zijn, zo divers is ons publiek. Doordat we steeds te maken hebben met een ander doel, een andere ontvanger en een andere inhoud, is onze marketingstrategie gericht op maatwerk. Potentiële bezoekers van onze industriedag benaderen we op een totaal andere manier dan potentiële deelnemers van onze schrijfworkshops in verzorgingshuizen. Deze decentrale projectgerichte marketing zorgt ervoor dat het project het beste aansluit bij de wensen en belevingswereld van de bezoeker. Aan de 'achterkant' is Wintertuin een complexe organisatie met veel activiteiten voor diverse doelgroepen, aan de 'voorkant' willen we zo helder mogelijk communiceren. Daarom kiezen we ervoor om projecten los van elkaar te *branden*, met vaak een eigen website (vergezichtenfestival.nl, nieuwetypes.nl, wintertuinfestival.nl) en een eigen stijl. Naast deze communicatie op projectniveau gebruiken we ook middelen die we inzetten als portfolio, zoals wintertuin.nl, Facebook, Instagram, LinkedIn, YouTube en onze nieuwsbrief. Deze kanalen, evenals platforms als Notulen van het Onzichtbare, zetten we in om een langdurige publieksbinding aan te gaan. We behouden hiermee door het jaar heen interesse van het publiek en zoeken interactie op.

D. KWALITEIT ORGANISATIE EN PROFESSIONALITEIT BEDRIJFSVOERING

Financiële positie

De omvang van de exploitatie is sinds 2021 enigszins gestegen. In de pandemie namen de publieksinkomsten en de inkomsten uit opdrachten en verkoop van programma's en producties af. Wel heeft Wintertuin ondersteuning voor het project CELA van Creative Europe. De solvabiliteit en liquiditeit laten een gezond beeld zien. De bestemmingsreserve van Wintertuin is aangelegd ten behoeve van onze huisvesting. Ook de komende periode hebben we werkruimte samen met de festivals Go Short, InScience, en Music Meeting in de voormalige Stadswinkel in het centrum van Nijmegen. Gezien de status van dat pand zal Wintertuin vanuit de bestemmingsreserve het nodige investeren in dit onderkomen.

financieringsmix en strategie bij tegenvallende inkomsten

De begroting is realistisch opgesteld, vanuit de ervaring die we inmiddels hebben met het inschatten van risico's. In de begroting is er voldoende dekking voor de vaste lasten en de uitvoering van de activiteiten. Wintertuin heeft een gezonde financieringsmix van overheden, waaronder Creative Europe, twee provincies (Gelderland en Overijssel) en twee gemeenten (Nijmegen en Arnhem). Wintertuin heeft via deze weg voor de komende periode bij de Provincies Gelderland en Overijssel, en bij de gemeentes Nijmegen en Arnhem aangevraagd. Verder verkoopt Wintertuin programma's, boeken en cursussen aan derden. Via de producties en educatieve projecten betrekken we bijdragen van private fondsen. Hierdoor heeft de organisatie een stevig aandeel eigen inkomsten. Het percentage eigen inkomsten ligt boven de 35%.

Zoals uitgewerkt in de toelichting op de begroting is de ruimere ondersteuning van het Letterenfonds, gezien de afspraken inzake fair-pay en de reikwijdte van onze activiteiten een belangrijke stap richting verdere stabilisatie van de organisatie: we zijn hiermee minder afhankelijk van projectfinanciering, en hebben meer basis voor de uitvoering van dit beleidsplan.

Eerlijke betaling en contracten

Stichting de Wintertuin volgt de geldende cao Uitgeefbedrijf als uitgangspunt voor de beloning van onze medewerkers (zowel tijdelijke als vaste contracten). Bij freelancers volgen we (de ontwikkelingen rondom) de Wet DBA en WAB. Voor honorering van auteurs en artiesten volgen we de richtlijnen van de Schrijverscentrale en het Lirafonds, en ontwikkelen we een sectorbreed beleid in samenwerking met VLAM21. Als bemiddelaar proberen we eerlijke beloningen voor onze schrijvers te bewerkstelligen. We kijken er alleen van af als de aard, omvang én betekenis van de opdracht voor iemands loopbaan daarom vragen. In dat geval zorgen we voor goede begeleiding door onze organisatie bij onderhandelingen en (financiële) afspraken. Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheid tot een belangenvertegenwoordiging voor onze schrijvers. Bij nieuwe producties/creaties leggen we afspraken over auteursrecht vast. Medewerkers wonen hiervoor kennis- en scholingsbijeenkomsten bij.

Werknemers- en pensioenvoorzieningen zijn op orde, worden jaarlijks gecheckt en waar nodig aangevuld. Jaarverslagen en andere inkijken in onze bedrijfsvoering zijn opvraagbaar en openbaar. We reserveren een jaarbudget voor scholing, studiefaciliteiten en coaching. In de jaarlijkse cyclus (functioneringsgesprek en beoordelingsgesprek) worden de wensen hiervoor besproken. We ondersteunen ambities, bijvoorbeeld door op incidentele basis aanspraak te maken op beurzen, fondsen en (externe) ontwikkeltrajecten.

Personeelsbeleid en goed werkgeverschap

Ons personeelsbeleid is net als het artistieke beleid gericht op ontwikkeling. Vaak komen medewerkers binnen als stagiair en groeien ze door naar andere functies. Ook komen medewerkers regelmatig terug als maker of redacteur. Wintertuin volgt de cao voor het Uitgeefbedrijf, heeft een werkstructuur met een personeelsvertegenwoordiging, en heeft een helder arbeidsvoorwaarden- en personeelsbeleid, gericht op ontwikkeling van onze medewerkers. Daarnaast komen we als opdrachtgever en als bemiddelaar op voor betere honoraria voor schrijvers en de professionalisering van de sector als geheel. Wintertuin is via VLAM21 betrokken bij de Ketentafels en verleent uitvoerende ondersteuning aan de doorontwikkeling en implementatie van fair-pay tarieven in onze sector.

Studenten aan diverse universiteiten en hogescholen doen hun bachelor- of masterstage bij Wintertuin. Wintertuin creëert daarnaast eenmaal per jaar een werkervaringsplek met begeleiding voor een jonge professional in het literair culturele veld.

Goed werkgeverschap komt ook tot uitdrukking in (bij)scholing, jobcoaching en gratis voorstellings- en concertbezoek en *shadowworking* bij (internationale) collega-organisaties. In de komende periode komt dit tot stand door de aansluiting die we al hebben bij lokale netwerkinitiatieven voor professionals als Schakel 025 en Cultuur Academy. Nationaal stellen we ons ten doel minimaal eenmaal per jaar een uitwisseling te doen met een organisatie in het literair culturele veld. Internationaal doen we dit door de incorporatie van onze medewerkers in het CELA-project.

Veiligheid en vertrouwen

Wij creëren een veilige, gezonde en plezierige werkomgeving voor al onze werknemers. Wij zijn ons bewust van de hoge werkdruk in de sector. Er is een personeelsvertegenwoordiging aangesteld, waar medewerkers terecht kunnen met vragen, klachten en wensen, onder meer over overbelasting. Ook is een van onze medewerkers aangesteld als preventiemedewerker en volgde daartoe een cursus. Samen met medewerkers, freelancers, makers en onze partnerorganisaties hebben we een Veilig Werken Protocol opgesteld. We hebben een HR-manager aangesteld om medewerkers bij te staan in hun ontwikkeling, en de directie en leiding in het doorontwikkelen van beleid. Voor het tegengaan van ongewenst gedrag zijn we aangesloten bij Mores. Voor ergonomische hulpmiddelen is een budget beschikbaar. Er is wekelijkse bedrijfsfysiotherapie op kantoor. De fysiotherapeute kan mogelijke klachten tijdig signaleren en hierin adviseren.

Diversiteit

We signaleren dat de bewustwording en extra aandacht voor diversiteit en inclusie tot zichtbare veranderingen leidt op het podium, in het publiek en onder partners. Ook voeren we veranderingen door in ons wervingsbeleid. We voeren structureel overleg om bewustzijn, draagvlak en visieontwikkeling op inclusie en diversiteit in de organisatie te vergroten, op de afdelingen, bij projecten en op de locaties. Jaarlijks organiseren we hiervoor twee tot drie stafmeetings. Voor de begeleiding wordt externe expertise betrokken, in de huidige periode door OMNI-CORE¹⁴.

In medewerkersbijeenkomsten worden aandachtsgebieden en doelgroepen benoemd die de komende periode extra aandacht krijgen binnen ons beleid en projecten. Het verschilt per maker, per project, per programma en per onderwerp welke (nieuwe) doelgroepen je kunt en wilt bereiken, en de manier waarop dat gebeurt. Hierin gaan we meer maatwerk voeren. Op basis van voortschrijdend inzicht en resultaten van (expert)sessies kunnen aanpassingen en aanvullingen gedaan worden.

Governance

Wintertuin werkt met het Raad van Toezicht-model. Directie/bestuur wordt gecontroleerd en geadviseerd door de Raad van Toezicht, die de Code Cultural Governance volgt. Voorbeelden hiervan zijn de jaarlijkse functioneringsgesprekken met de directeur, de jaarlijkse zelfevaluatie van de Raad van Toezicht en het werken met profielen voor de Raad van Toezicht. Er is een rooster van aftreden, er zijn reglementen voor de directie en voor de Raad van Toezicht. Eventuele nevenfuncties die kunnen conflicteren met een functie binnen de Raad van Toezicht worden expliciet benoemd. Op dit moment zijn er op dit terrein geen conflicten. De Raad van Toezicht bestaat uit Willem Hillenius (voorzitter, volgens rooster van aftreden tot medio 2024), Sef Maessen (volgens rooster van aftreden tot medio 2024), Sharon de Randamie (per 2021) en Bert Krikke (per 2023), Helleke van den Braber (per 2024) en Siart Smit (per 2024). Bij werving zoeken we een diverse samenstelling in leeftijden, genders en (culturele) achtergronden.

